

Eduskunta
Sosiaali- ja terveystoimikunta

Viite: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kansaneläkelain muuttamisesta, HE 128/2024 vp

Asia: Vanhusasiavaltuutetun lausunto

Vanhusasiavaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomais, jonka lakisääteisenä tehtävänä on edistää ikääntyneiden asemaa ja heidän oikeuksiensa toteutumista. Osa tehtävää on seurata lainsäädännön kehittämistä ja toimeenpanoa sekä yhteiskunnallista päätöksentekoa ja arvioida niiden vaikutuksia ikääntyneisiin. Tarkastelemme tästä näkökulmasta hallituksen esitystä.

Kansaneläkettä saavat ovat pienituloisia. Hallituksen esityksen (sivu 14, taulukko 2) mukaan ulkomailla asuvat kansaneläkettä saavat ovat suurelta osin yli 65-vuotiaita. Suuri osa heistä on naisia. Valtaosa ulkomailla pysyvästi asuvista kansaneläkettä saavista yli 65-vuotiaista saa sitä alle 400 euroa kuukaudessa. Suuri osa asuu pysyvästi Ruotsissa.

On välttämätöntä, että tieto kansaneläkkeen maksamisen keskeyttämisestä saavuttaa riittävän ajoissa ulkomailla pysyvästi asuvat kansaneläkettä saavat. Siirtymäajan tulee olla riittävän pitkä.

Hallituksen esityksen mukaan laki tulisi voimaan 1.1.2025 ja kansaneläkkeen maksu ulkomailla asuville etuuden saajille keskeytettäisiin 1.2.2025.

Siirtymäaika on erittäin lyhyt ja voi aiheuttaa osalle ulkomailla pysyvästi asuvista kansaneläkkeen saajista kohtuuttoman vaikean taloudellisen tilanteen. Erityisesti tämä korostuu niiden henkilöiden kohdalla, joille heikennys toimeentuloon olisi niin merkittävä, että heidän olisi taloudellisista syistä palattava asumaan Suomeen. Vaikka näiden henkilöiden määrä ei olisi kovin suuri, saattaisi nopeasti muuttanut tilanne yksittäiselle iäkkäälle ihmiselle olla vaikea tai lähes mahdoton. Tällainen tilanne voi olla edessä esimerkiksi niillä yli 80-vuotiailla, jotka saavat tällä hetkellä vähintään 600 euroa kansaneläkettä kuukaudessa.

On selvää, että muutto Suomeen kuukauden kuluessa ei ole monellekaan kansaneläkettä saavalle mahdollinen, vaikka taloudellinen tilanne siihen pakottaisikin. Paluumuuttajista moni voi myös tarvita muuta sosiaaliturvaa, joka puolestaan on asumisperustaista. Tämä tarkoittaa sitä, että etuutta voi hakea vasta, kun on muuttanut Suomeen. Muuton aiheuttamat kustannukset

kuten uuden kodin hankinta, voivat ajaa yksittäisiä kansaneläkkeensaajia hyvin vaikeaan tilanteeseen.

Vanhusasiavaltuutettu pitää hyvänä sitä, että osan vuodesta ulkomailla asuminen ei keskeytä kansaneläkkeen maksamista, jos pysyvä koti on Suomessa.

Vahva ja välittävä Suomi -hallitusohjelmassa todetaan, että sosiaaliturvan uudistamisessa otetaan huomioon ikävaikutukset. Tehtäessä eri uudistuksia sosiaaliturvaan onkin tärkeää arvioida eri muutosten kokonaisvaikutuksia erilaisissa tilanteissa olevien iäkkäiden asemaan.

Helsingissä, marraskuun 14 päivänä 2024

Päivi Topo, Vanhusasiavaltuutettu

Marjut Vuorela, erityisasiantuntija

